

Üniversiteye Devam Eden ve Etmeyen Bir Grup Gençin Psikolojik Belirtiler Açısından Karşılaştırılması*

Binnur Yeşilyaprak**

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, üniversiteye devam etmekte olan gençler ile lise mezunu olan ancak üniversiteye devam etmeyen aynı yaş grubu bir grup genci, bazı değişkenlere göre, psikolojik belirtiler açısından karşılaştırmaktır. Araştırma 1999-2000 öğretim yılında 155 üniversite öğrencisi ile 141 üniversiteye devam etmeyen akranları olmak üzere 296 genç üzerinde gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak Derogatis ve ark. (1977) tarafından geliştirilen Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) kullanılmıştır. Elde edilen veriler üzerinde tek yönlü varyans analizi ile "t" testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgular gerek Genel Belirti Düzeyi (GSI), gerekse alt ölçekler açısından üniversiteye devam etmeyen gençlerin psikolojik belirti düzeyinin, devam edenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Ayrıca, her iki grubun kendi içinde cinsiyet, yaş, yerleşim yeri açısından psikolojik belirti alanlarında anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

ANAHTAR SÖZCÜKLER: Üniversite öğrencileri, gençlik, SCL-90-R, psikolojik belirtiler.

SUMMARY: *The Psychological Symptoms of the Youngsters who Attend and don't Attend University Education*

The purpose of this study is to compare the university students and the high school graduates who are in the same age group but don't continue their education at the university level, in terms of psychological symptoms according to some variables. The research was conducted on a sample of 296 youngsters in the 1999-2000 academic year. Symptom Check List (SCL-90-R) developed by Derogatis and his associates in 1977, was used. The statistical analysis of the research data was

realized by the application of the methods of one way analysis of variance and "t" test. Main research finding was that compared with the university students, the non-university attender high school graduates had a significantly higher level of psychological symptoms both in terms of the General Symptom Index (GSI) and the subscales.

KEY WORDS: *University students, youth, SCL-90-R, psychological symptoms.*

GİRİŞ

Gerek gelişim ve eğitim psikolojisi alanında, gerekse psikolojik, sosyolojik ve kültürel bağlamda durum tespiti ve sorunları irdelemeye yönelik literatürde üzerinde en çok çalışma yapılan kesim gençlerdir. Uzmanlar son 10-15 yılı gençlik araştırmaları açısından çok verimli bir dönem olarak niteleseler de bu konudaki bilgilerde hala birtakım boşluklar olduğunu kabul etmektedirler (Zaslow ve Takaniski, 1993).

Gençlere ilişkin ortaya konan bilgiler, ileri sürülen savlar, genellikle örgün eğitimdeki gençler üzerinde yapılan gözlem ve araştırmalara dayanmaktadır. Örgütlü bir programda olmaları nedeniyle gençliğin kolay ulaşılabilir bir kesitini oluşturmaları bir ölçüde bu durumu zorunlu kılmaktadır. Bu zorunluluğun başta olduğu etkenler sonucu ülkemizde okul dışı gençlik üzerindeki araştırmalar oldukça sınırlıdır.

Gençlik kesimi içinde üniversite gençliği, araştırmacıların en yoğun inceleme konusu yaptığı grubu oluşturur. Üniversitelerin, eğitim sistemimizin en üstünde yer alması ve bireylerin en geniş anlamda, topluma yararlı olmak üzere hazırlandıkları kilit kurumlar olmaları ve

*VIII. Ulusal Sosyal Psikiyatri Kongresinde sözel bildiri olarak sunulmuştur. 28-31 Mayıs 2001, Lefkoşe - Kıbrıs.

**Doç. Dr., G. Ü. Mesleki Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Beşevler, Ankara.

üniversite gençliği, gençlik kesiminde oran olarak az, ancak önemli bir grup olmaları nedeniyle ilgi odağı olmaktadır.

Üniversite gençleri üzerinde gerçekleştirilen çalışmalardan bir kısmı "akademik başarı" bağlamında çeşitli eğitim yöntem ve tekniklerinin ya da daha geniş anlamda farklı örgütsel yapılanmaların ve eğitim süreçlerinin etkisini incelemeye yöneliktir (Küçükahmet 1987; Köymen 1989; McWhorter 1989; Can 1992; Özkılıç 1996; Yeşilyaprak 1996). Önemli bir kısmı ise onların psiko-sosyal özelliklerini ve bu alandaki sorunlarını saptamaya ve gidermeye yönelik çalışmalardır (Ekşi 1982; Güney 1985; Yeşilyaprak 1986; Özgüven 1989; Yüksel 1999; Kısaç 1999; Bilge ve Arslan 2000).

1982-92 döneminde yayınlanmış üniversite gençliği ile ilgili araştırmalara ilişkin bir değerlendirme yapan İmamoğlu ve Gültekin (1993), çalışmaların daha çok akademik yaşamla ilgili olduğunu, bunlar içinden az sayıda araştırmanın onların ruhsal durumu, kimlik ve sağlık sorunları, kişilerarası ilişkiler ile ilgili olduğunu saptamıştır. Bu çalışmaların bulgularına dayalı olarak üniversite gençlerinin kimlik bocalamaları, olumsuz benlik imgesi ve değişik psikiyatrik yakınmalar rapor edilmiştir.

Ancak, daha yakın tarihli bir tarama çalışması olan Bilge (2001)'nin, 1989-99 yılları arasında Ankara'da Hacettepe, Orta Doğu, Gazi ve Ankara Üniversitelerinde psikoloji, psikolojik danışma ve rehberlik ile sosyal hizmet alanlarında yapılan yüksek lisans ve doktora tezlerini içeren bibliyografyası incelendiğinde üniversite öğrencilerinin psikolojik ihtiyaçları, psikolojik belirtileri ve sorunları ile ilgili oldukça yeterli sayıda araştırma olduğu görülür.

Bütün çalışmaların sonuçları üniversite gençliğini çeşitli açılardan değerlendirebilecek bir bilgi birikimi sağlasa da onların özelliklerinin hangi açılardan üniversite dışındaki akranlarından farklı olduğu konusuna açıklık getiremez. Bu yüzden gençlikle ilgili

çalışmalarda son yıllarda ekolojik bir yaklaşım benimsemeye başlanmıştır (Zaslow ve Takanishi 1993). Gençlerin içinde yaşadıkları ortamın da dikkate alındığı bu yaklaşım sadece davranışın değil, davranışın ortaya çıkmasına yol açan sosyal bağlamın da ele alınmasını gerektirir. Diğer bir deyişle, üniversite ortamı pek çok sorunla birlikte genç kendini tanıma ve geliştirme olanakları sunan bir çevredir. Bu ortamda üniversiteli gencin psikolojik sağlığını koruma ve/veya sorunlarla başa çıkma mekanizmalarını geliştirebilecek bilgi ve beceri donanımını kazanması beklenir (Ekşi 1982). Ancak üniversite gençliğinin sorunları ile ilgili araştırma bulguları ve üniversite öğrencilerinde nevroz benzeri derecesinin halka kıyasla daha fazla olduğunu belirten görüşler (Mc Arthur ve Charles 1967; Geçtan 1981; Güney 1985; Yeşilyaprak 1986) bu konuda yeni araştırmalara gereksinim duymaktadır. Böyle bir gerekçeye dayanan bu çalışmanın amacı; üniversiteye devam etmekte olan gençler ile lise mezunu olan ancak üniversiteye devam etmeyen aynı yaş grubu gençleri, psikolojik semptomlar açısından karşılaştırmaktır. Aynı zamanda, cinsiyet, yaş, yerleşim birimi, medeni durum gibi değişkenler açısından her grubun kendi içinde incelenmesi ve grupların (üniversiteli olan ve olmayan) karşılaştırılması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırma 1999-2000 öğretim yılında Gazi Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi ve Süleyman Demirel Üniversitelerinin Eğitim Fakültelerinin 3. ve 4. sınıflarına devam etmekte olan öğrencilerden seçkisiz (random) yoluyla alınan 155 genç ile, karşılaştırma grubu olarak, bu öğrencilerin üniversiteye devam etmeyen eski lise arkadaşlarından oluşan 141 genç üzerinde gerçekleştirilmiştir (n: 296). Araştırma pilot çalışma niteliği taşıdığı için sistematik olarak tüm üniversite gençleri ile akran grubunu karşılaştıracak bir örnekleme dayanmamaktadır. Diğer bir ifade ile bir grup üniversiteli genç ile onların üniversiteye devam etmeyen akranları örneklem grubunu oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Derogatis ve arkadaşları (1977) tarafından geliştirilen “Belirti Tarama Listesi (Symptom Check List-90-R) SCL-90-R” kullanılmıştır. Ölçek, bir psikolojik belirti tarama listesi olarak farklı hasta grupları ile normal örneklem gruplarında kendini anlatma (self-report) yaklaşımı içinde kullanılan bir ölçme aracıdır. Hopkins Symptom Check List (HSCL)’den yararlanılarak geliştirilmiş olan SCL-90-R bireylerdeki psikolojik belirtilerin ne düzeyde bulunduğunu ve bu belirtilerin hangi alanlarla ilgili olduğunu ölçen bir araçtır. Bu amaçla araç, psikolojik (ruhsal) belirti ve yakınmaları içeren 90 maddeyle 10 ayrı belirti boyutunda (somatizasyon, obsesif-kompulsif davranış, kişilerarası duyarlık, depresyon, kaygı, öfke, düşmanlık, fobik reaksiyon, paranoid düşünce, psikotizm, uyku ve yeme bozuklukları) değerlendirme yapmak üzere yapılandırılmıştır. Orijinal ölçeğin iç tutarlılığının .77 ile .90 arasında, güvenilirliğinin ise .78 ile .90 arasında değiştiği rapor edilmiştir (Derogatis ve ark. 1977).

SCL-90-R, alt boyutları ayrılmaksızın bir bütün halinde ve her durumun (maddenin) “son bir ay içinde kişiyi ne ölçüde huzursuz ve tedirgin ettiğini” değerlendirmelerini isteyen bir yönergeyle uygulanan 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekte boş bırakılanlar hariç tüm maddelere verilen puanların ortalaması “Genel Belirti Düzeyini (Global Symptom Index) GSI” verir. Bireyin ölçekten aldığı puanın yüksekliği, bireyin daha ileri düzeyde psikolojik belirtilere sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Ölçek dilimize çevrilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları iki farklı araştırmacı (Dağ 1991; Kılıç 1991) tarafından yapılmıştır. Dağ (1991)’ın yaptığı çalışmada ölçeğin tümünün Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .97 bulunmuş, ölçeğin tüm alt ölçekler ve genel göstergelerle bulunan korelasyonların .51 ile .91 değerleri arasında değiştiği saptanmıştır. Kılıç (1987)’in doktora tezi olarak yaptığı araştırma kapsamında uyarlayıp daha sonra yayınladığı (1991) çalışmasında da ölçeğin kültürümüzde ise ve üniversiteli gençler üzerinde kullanılabilir -geçerliliği ve güvenilirliğinin

yeterli düzeyde- bir araç olduğu kabul edilmiştir. SCL-90-R ülkemizde bir çok araştırmada ergenler ve yetişkinler üzerinde kullanılmıştır (Şahin ve Durak 1994; Yıldırım 1999; Yeşilyaprak ve Kısaç 2000).

Veri toplama aracı, üniversite öğrencilerine araştırmacı ve yardımcıları tarafından uygulanmış ve uygulanan her öğrenciye “Lisede birlikte okuduğu ancak üniversiteye devam etmemiş bir arkadaşına” uygulanması için ikinci bir form (dönüş zarfı ile birlikte) verilmiş ve bir hafta içinde uygulanması istenmiştir. Ancak ikinci gruptan 14 adet geri dönmeyen form olduğu için sayı bir miktar düşmüştür.

Toplanan veriler, incelenen bağımsız değişkenlere göre gruplanmış, Levene testi ile varyansların homojenliğine bakıldıktan sonra tek yönlü varyans analizi uygulanmıştır. Ortalamalar arasındaki farkların manidar olup olmadığını kontrol etmek amacıyla “t” testinden yararlanılmıştır. Araştırmada en yüksek hata payı olarak .05 kabul edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada toplanan veriler, önce ikili karşılaştırma açısından üniversiteye devam eden öğrenciler ile üniversite eğitimi almayan (lise mezunu) gençlerin psikolojik belirti puanlarının ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına anlaşılması için “t” testi ile incelenmiştir. Daha sonra gruplar kendi içinde cinsiyet, medeni durum, yerleşim birimi, yaş değişkenleri açısından analiz edilmiştir.

1.1. Gençlerin Psikolojik Belirtiler Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Üniversiteye devam eden öğrenciler ile liseden sonra eğitimini sürdürmeyen gençlerin SCL-90-R ölçeğinin alt boyutlarından ve genel toplamdan (GBI) aldıkları puanların ortalamaları, standart sapmaları ve “t” testi sonuçları aşağıda Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1- Üniversiteye Devam Eden ve Etmeyen Gençlerin SCL-90-R Alt Ölçek ve Toplamda Aldıkları Puanların İstatistikî Dağılımı ve Uygulanan “t” Testi Sonuç Tablosu

Alt Ölçekler	Grup Türü	n	\bar{X}	ss	t	p (Sonuç)
Somitazasyon	Üniv. devam eden	155	11.96	7.60	2.52	p<.01 Önemli
	Etmeyenler	141	14.46	9.45		
Obsesif Kompulsif	Üniv. devam eden	155	14.65	6.29	1.44	p>.05 Önemsiz
	Etmeyenler	141	15.73	6.68		
Kişilerarası Duyarlılık	Üniv. devam eden	155	12.40	7.21	3.27	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	15.25	7.76		
Depresyon	Üniv. devam eden	155	16.98	10.44	2.66	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	20.11	9.78		
Anksiyete	Üniv. devam eden	155	9.99	6.31	3.47	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	12.84	7.80		
Öfke Düşmanlık	Üniv. devam eden	155	6.58	4.52	4.30	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	9.05	5.38		
Fobik Anksiyete	Üniv. devam eden	155	4.11	3.67	3.31	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	5.70	4.59		
Paranoid Düşünce	Üniv. devam eden	155	7.15	4.28	3.80	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	9.10	4.55		
Psikotizm	Üniv. devam eden	155	8.26	6.06	3.99	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	11.35	7.27		
Uyku-Yeme Bozukluğu	Üniv. devam eden	155	8.03	5.28	3.01	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	9.86	5.17		
Genel Belirti Düzeyi (GSI)	Üniv. devam eden	155	100.13	49.45	3.80	p<.001 Önemli
	Etmeyenler	141	123.48	56.14		

Tablo 1’de görüldüğü gibi, biri hariç tüm alt ölçeklerde -obsesif-kompulsif boyut dışında- ve genel belirti düzeyi (Global Symptom Index: GSI) açısından iki grup arasında anlamlı fark görülmektedir (p<0.01 ve .001). Bu fark, ortalamalardan anlaşılacağı gibi üniversiteli gençlerin lehinedir. Daha açık bir ifade ile üniversiteye devam etmeyen gençler, üniversitelilere kıyasla, daha fazla psikolojik belirtilere sahip görünmektedir.

SCL-90-R ölçeği ile saptanan GSI (Genel Belirti Düzeyi) ölçekteki tüm maddelere yapılan derecelenmelerin ortalaması olup 0.00 ile 4.00 değerleri arasında değişebilen en önemli gösterge olarak kabul edilir (Dağ 1991). Buna göre her iki grubun ortalamalarının madde sayısına bölümü ile elde edilen GSI

değerleri üniversiteye devam eden gençlerin 1.11; devam etmeyenler için 1.37 olarak bulunmuştur. Bu farkın .001 düzeyinde anlamlı olduğu görülmektedir.

1.2. Gençlerin Psikolojik Belirtilerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesine İlişkin Bulgular*

Üniversiteye devam eden ve etmeyen gençler kendi içlerinde cinsiyet değişkenine göre karşılaştırıldığında kızların ve erkeklerin gerek genel belirti düzeyi açısından, gerekse alt ölçekler açısından psikolojik belirti düzeylerinin farklı olmadığı görülmüştür. Sadece, üniversiteye devam etmeyen kızlar depresyon alt boyutunda erkeklere göre (\bar{X} =21.13 ve 16.37) anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır (t=2.40, p<.05).

*Yer sınırlılığı nedeniyle bu gruptaki bulgulara ilişkin tablolar verilmmiştir.

Medeni durum açısından bekâr, sözlü ya da nişanlı ve evli olanların psikolojik belirti düzeylerinin farklı olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelendiğinde bu değişkenin gerek üniversiteye devam edenler, gerekse etmeyenler açısından bir fark yaratmadığı anlaşılmıştır.

Gençlerin yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim yerine göre psikolojik belirti düzeyleri incelendiğinde, köy/kasaba, küçük kent ya da büyük kentte yaşayan ve üniversiteye devam etmeyen gençlerin arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna karşılık, yapılan varyans analizi ve “t” testleri sonucunda, üniversiteye devam eden öğrenci grubu içinde yaşamlarını köy/kasabada sürdürenler, küçük kent ve büyük kentte yaşayanlara göre Obsesif-Kompulsif davranış ($F=4.12$, $p<.05$), kişilerarası duyarlık ($F=4.77$, $p<.05$), depresyon ($F:10.01$; $p<.01$), anksiyete ($F=5.97$, $p<.05$), fobik anksiyete ($F=3.66$, $p<.05$), paranoid düşünce ($F=3.37$, $p<.05$), psikotizm ($F=4.05$, $p<.05$) ve genel belirti düzeyi ($F=6.98$, $p<.05$) açısından anlamlı düzeyde daha yüksek ortalamalar aldığı görülmüştür. Üniversiteye devam eden öğrenciler arasında yerleşim yeri değişkeni sadece somatizasyon, öfke-düşmanlık ve uyku-yeme bozuklukları alt boyutlarında fark yaratmamıştır.

Yaş değişkeni açısından iki grup kendi içinde incelendiğinde üniversiteye devam eden öğrencilerin yaşları 19-21, 22-24 ile 25 ve üstü olanların psikolojik belirti düzeylerinin farklı olmadığı görülmüştür. Buna karşılık üniversiteye devam etmeyen gençlerin kişilerarası duyarlık ($F=2.82$, $p<.05$) ve öfke-düşmanlık ($F=3.63$, $p<.05$) alt boyutlarında yaşları en genç olan grubun, diğerlerine oranla puanları anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır.

TARTIŞMA VE YORUM

Elde edilen bulgular, gerek “Genel Belirti Düzeyi (GSI)”, gerekse alt ölçekler açısından (obsesif-kompulsif boyut hariç) üniversiteye devam etmeyen gençlerin

psikolojik belirti düzeyinin, devam edenlere göre anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Her iki grup kendi içinde cinsiyet açısından bir fark göstermezken, sadece üniversitede okumayan kızlar, “depresyon” alt boyutunda, erkeklere göre, anlamlı düzeyde farklılık göstermiştir. Yaşanılan yerleşim birimi açısından üniversiteye devam eden ve köy/kasabada yaşayanlar, kentlerde yaşayanlara göre daha fazla psikolojik belirti ortaya koymuştur. Yaş değişkeni üniversitede okumayanlar için bazı alt ölçekler açısından anlamlı bulunmuştur. Bu fark yaşı küçük olan gençlerin aleyhinedir.

Araştırmanın en önemli sonucu, üniversite eğitiminin gencin psikolojik sağlık düzeyini yükseltme açısından olumlu etki yaratmasıdır. Genel olarak üniversite sürecinin gencin kendini tanıma ve geliştirmesine katkıda bulunduğu, kişiliğin çeşitli boyutları açısından daha istendik özelliklere sahip olma düzeyini artırdığına ilişkin bulgular bu sonuç ile tutarlıdır. Örneğin Yeşilyaprak (1999) tarafından yapılan boylamsal bir araştırma, üniversite öğrencilerinin özsaygı, atılganlık ve denetim odağı açısından üniversite eğitimi sonundaki özelliklerinin başlangıca göre daha olumlu bir düzeyde olduğunu ortaya koymuştur.

Bilindiği gibi toplam belirti puanının toplam madde sayısına (90’a) bölünmesiyle Genel Belirti Düzeyi (Global Symptom Index: GSI) elde edilir (Kılıç, 1987). Yapılan çalışmalarda, ülkemiz üniversite öğrencileri için bu ortalama 1.00 GSI puanı baz alınabileceği önerilmiştir (Dağ 1991). Ölçekten alınan GSI puan sınırları 0.00 ile 1.50 arası “araz düzeyi düşük” olarak kabul edilir (Kılıç 1987). Daha önceki çeşitli çalışmalarda SCL-90-R’den farklı gruplar için farklı ortalamalar elde edilmiştir. Örneğin Dağ (1991) bir grup üniversite öğrencisi için Genel Belirti Düzeyi (GSI) ortalamasını 1.06; Kılıç (1987) 0.91, Çuhadaroğlu (1985; Akt. Yıldırım 1999) bir grup normal ergen için 0.87; Fidaner ve Fidaner (1984) bir grup liseli kız için GSI puan ortalamasını 0.95; Maşrabacı (1989) yurttan kalan ve kalmayan üniversite öğrencilerinin ortalamasını 0.92 ve 0.88; Bingül (1997) ise 0.98 olarak bul-

muştur. Yapılan bu araştırmada GSI puan ortalamaları biraz daha yüksektir. Öyleki üniversiteye devam eden gençlerde 1.11; devam etmeyenlerde 1.37 olarak bulunan genel belirti düzeyine bakarak önceki yıllara göre gençlerin, özellikle de üniversiteye devam etmeyen gençlerin psikolojik belirti yönünden biraz daha dezavantajlı duruma gelmiş oldukları düşünülebilir. Hatta üniversiteye devam etmeyen gençlerin puan ortalaması, daha önce rapor edilen bazı çalışmalarda psikiyatrik inceleme amacıyla gönderilen üniversiteli gençlerden ya da psikiyatrik hastalardan (Akt. Yıldırım 1999) ve hatta Doğu Marmara depremlerinden sonra bölgede yapılan genel taramalarda saptanan ortalamalardan (Yeşilyaprak ve Kısaç 2000) ve hükümlüler üzerinde elde edilen değerlerden (Demir ve Demir 1998) daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın örneklem sayısı ve seçimi açısından bulguların “genellenebilirliği” konusunda sınırlılıkları olmasına karşın bu pilot çalışma, iki grubun (üniversiteye devam eden ve etmeyen) kıyaslanması sonucunda ortaya çıkan duruma dikkat çekici niteliktedir. Bu sonuçlar liseden sonra üniversiteye devam etmeyen gençlerin psikolojik sağlık açısından bir risk grubu olduğunu düşündürmektedir. Gençlerin ihtiyaçları ile çevre arasındaki uyuşmanın dikkate alınarak sağlık kalitesini artırma ve riskleri azaltmaya yönelik koruyucu önlemlerin alınması için gençlerde psikolojik sorunlara yol açan sosyal bağlamın da ele alınıp incelenmesini gerektirir. Bu araştırma bulguları, üniversiteli gençlerin sorunlarını rapor eden önceki araştırma bulgularının yanına; üniversitelinin pek çok sorununa karşın psikolojik sağlık açısından, üniversiteye devam etmeyen akranlarına kıyasla daha avantajlı bir durumda olduğuna dikkat çeken yeni bir bulgu katması açısından önemlidir.

Cinsiyet açısından iki grup kendi içinde fark göstermezken sadece depresyon alt ölçeğinde üniversiteye devam etmeyen kızların, erkeklere kıyasla anlamlı düzeyde yüksek puan alması, önceki araştırma sonuçları ile kısmen tutarlıdır. Depresyonda dahil olmak üzere kızların alt ölçeklerin bir çoğunda ve genel belirti düzeyi açısından daha yüksek ortalamaya sahip olduğunu ortaya koyan birçok çalışma bulunmaktadır (Şahin ve

Durak 1994; Demir ve Demir 1998; Kısaç ve Yeşilyaprak 2000). Bu durum genel olarak depresif belirtilerin kızlarda daha fazla olduğunu ortaya koyan diğer ülkelerdeki ergen araştırmaları ile de tutarlıdır (Gornefski 2000). Toplumumuzda da psikolojik belirtilerin yaygınlığı konusunda yapılan tarama çalışmaları kadınların psikolojik hastalıklara daha eğilimli olduklarını ortaya koymaktadır (Öztürk 1994). Bu durum, kızların toplumda daha çok psiko-sosyal baskı görmelerinin psikolojik sağlık düzeylerine yansıyan bir sonucu olarak yorumlanabilirse de bu sonuç, belki de, kızların kendini açma ve sorunlarını ifade etme konusunda, erkeklere göre daha rahat ve içten davranmalarından kaynaklanmış olabilir.

Üniversiteye devam eden ancak yaşamını büyük ölçüde köy ya da kasabada geçirmiş olanların, küçük ya da büyük kentte yaşayanlara oranla daha yüksek psikolojik belirti düzeyine sahip olmaları yeni ve farklı bir çevreye uyum güçlükleri yaratan çeşitli etkenlerin bir sonucu olarak düşünülebilir. Üniversite öğrencilerinin sürekli öfke düzeyleri ile yaşamlarının çoğunu geçirdikleri yerleşim merkezlerinin büyüklüğü arasında anlamlı ilişki bulan Kısaç (1999)’ın çalışması da bu bulguyu destekleyici niteliktedir.

Yaş değişkeninin etkisi olarak üniversiteye devam etmeyen grupta daha genç olanların “kişilerarası duyarlılık” ile “Öfke ve düşmanlık” boyutlarında daha yüksek belirti düzeyine sahip olmaları, özellikle bu yaşlarda gençlik ile yetişkinlik arasındaki geçiş döneminin belirsizliğine bağlanabilir.

Gençler üzerine yapılan çalışmaların, insana yatırım projelerinin bir parçası olarak bireysel ve toplumsal açıdan önemi açıktır. Yetişkinliğe, iyi eğitilmiş ve sağlıklı olarak giren bireyler, uluslar için ekonomik ve moral yönden önemli kaynaklardır. Bu nedenle, gençlerin optimal gelişimine katkıda bulunan koşulların anlaşılmasına yönelik araştırmalara ve bu gelişimi sürdürmek için araştırma sonuçlarıyla temellendirilen müdahalelere devletin ve özel sektörün destek vermesi gereklidir. Bu araştırmanın bulguları da lise mezunu

gençlerin üniversiteye giriş olanaklarını artırma veya onların yaşam koşullarını iyileştirici tedbirleri almaya dikkat çekmek açısından önemlidir. Ancak bu konuda yeni ve daha kapsamlı araştırmalara gereksinim duyulmaktadır.

KAYNAKLAR

- Bilge, F. (2001) **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Psikoloji ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans ve Doktora Tez Bibliyografyası**. PDR Yayın No: 4, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilge, F. ve Arslan, A. (2000) Akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme becerilerini değerlendirmeleri. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt II, Sayı: 13, 7-18.
- Bingül, N. (1997) Kız erkek karma lise öğrencilerinin uyum sorunları ve karşılaştırılması. **Nasıl Bir Eğitim Sistemi**, Bildiriler Kitabı, İzmir: Bilsa, 157-165.
- Can, G.(1992) **Akademik Başarısızlık ve Önlenmesi**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Dag, İ. (1991) Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliği. **Türk Psikiyatri Dergisi**, 2(1): 5-12.
- Demir, G. ve Demir, A. (1998) Hükümlülerin psikiyatrik belirtiler yönünden değerlendirilmesi. **Türk Psikoloji Dergisi**, 3(41): 35-44.
- Derogatis, L.R. (1977) **SCL-90 Administration, Scoring and Procedures Manual-I for the Revised Version** Baltimore, MD: John Hopkins Univ. School of Medicine.
- Ekşi, A. (1982) **Gençlerimiz ve Sorunları**, İstanbul: Matematik Araştırma Merkezi.
- Fidaner, H., Fidaner, C., (1984) SCL-90 Ruh Sağlığı Testinin uygulanması ve metodolojik sorunlar (XX. Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresine sunulan bildiri) Bursa.
- Geçtan, E. (1981) Ergenlikten yetişkinliğe geçiş dönemi olarak gençlik. **A.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, 14(1-2).
- Gornefski, N. (2000) Age differences in depressive symptoms, antisocial behavior and perceptions of family, school and peers among adolescents. **J. Am. Acad. Child Adoles Psychiatry**, 39(9): 1175-1180.
- Güney, M. (1985) **Üniversite Öğrencileri Arasında Depresyon ve Problem Alanlarının Akademik Başarı ile İlişkileri**, Ankara Üniversitesi Rektörlüğü Yayınları, No: 92, A.Ü. Basımevi.
- İmamoğlu, O. ve Y.Y. Gültekin (1993) Önerilen dengelenmiş toplumsal birey modeli ışığında üniversite gençliğinin sorunları, **Türk Psikoloji Dergisi**, Cilt 8, Sayı 30, 27-41.
- Kılıç, M. (1987) Değişik psikolojik arazlara sahip olan ve olmayan öğrencilerin sorunları (Yayınlanmamış doktora tezi) Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Kılıç, M. (1991) Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R)'nin geçerlilik güvenilirliği **Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, 1 (2):45-52.
- Kısaç, İ. (1999) Üniversite öğrencilerinin sürekli öfke ve öfke ifade biçimi düzeyleri. **Mesleki Eğitim Dergisi**, Cilt 1, Sayı: 1, 63-74.

- Köymen, Ü. (1989) Akademik başarıda öğrenme ve ders çalışma yollarının rolü. **Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları**. Bilkent, Psikolojik Danışma ve Araştırma Merkezi, Ankara: Meteksan.
- Küçükahmet, L. (1987) **Öğrencilerin Çalışma Alışkanlıkları ve Tutumları**, A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No: 153, Ankara: A. Ü. Basımevi.
- Maşrabacı, T. S. (1989) Yurttan kalan ve kalmayan üniversite öğrencilerinin ruh sağlığını etkileyen psikolojik faktörler. **Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları**. Bilkent Üniversitesi, Ankara: Meteksan.
- Mc Arthur, Charles, C. (1967) "Distinguishing Patterns of Student Neuroses" (ed.G.Blaire) **Emotional Problems of Student**. New York: American Book Comp.
- McWhorter, T.K. (1989) **College Reading and Study Skills**. Glenview, Illions: Scott, Foresman and Company.
- Özgüven, İ. E. (1989) Üniversite öğrencilerinin uyum sorunları ve başatma yolları. **Üniversite Gençliğinde Uyum Sorunları Sempozyumu Bilimsel Çalışmaları**, Bilkent Üniversitesi, Ankara: Meteksan.
- Özkılıç, R. (1996) Cooperative learning. **Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi**, Cilt: XI, Sayı:1, 137-146.
- Öztürk, O. (1994) **Ruh Sağlığı ve Bozuklukları** (5.baskı) Ankara: Hekimler Birliği.
- Şahin, N. H. ve Durak, A. (1994) Kısa Semptom Envanteri-BSI: Türk gençleri için uyarlanması. **Türk Psikoloji Dergisi**, 9(31):44-56.
- Yeşilyaprak, B. (1986) Üniversite gençlerinin psikolojik sorunları. **Psikoloji Dergisi**, Cilt 5, Sayı: 20, 80-84.
- Yeşilyaprak, B. (1996) İşbirliğiyle öğrenme ve geleneksel yöntemin başarı, hatırlama ve öğrenme alanına ilişkin tutumlar üzerine etkileri. **VIII. Ulusal Psikoloji Kongresi Bilimsel Çalışmaları**, Türk Psikologlar Derneği Yayınları, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (1999) Üniversite öğrencilerinin özsaygı, atılganlık ve denetim odağı açısından üniversiteye giriş ve çıkış özellikleri: boylamsal bir araştırma. **2. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler Kitabı**, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.
- Yeşilyaprak, B. ve Kısaç, İ. (2000) Marmara Bölgesi depremleri sonrası stres tepkileri: karşılaştırmalı bir çalışma. **36. Ulusal Psikiyatri Kongresine Sunulan Bildiri**, Antalya.
- Yıldırım, İ. (1999) Federal Almanya'da yaşayan Türk evli bireylerin psikolojik belirtileri. **H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı 15, 110-120.
- Yüksel, G. (1999) Sosyal beceri eğitiminin üniversite öğrencilerinin sosyal beceri düzeylerine etkisi. **Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi**, Cilt II, Sayı: 11, 37-45.
- Zaslow, M.J. ve Takanishi, R. (1993) Priorities for research on adolescent development. **American Psychologist**, 48(2), 185-192.